

NATIONELLT VÄRLDSARVSMÖTE I VISBY 23–25 MAJ 2018





VÄRLDSARVET HANSESTADEN VISBY är värd för den årliga nätverksträffen för Världsarv i Sverige i samband med Europaåret för kulturarv 2018. Med hållbarhet som ledstjärna lyfts flera aktuella världsarvsfrågor med möjlighet till fördjupning genom valbara workshoppar inom följande områden: energiplanering och klimatanpassning, riskhantering och katastrofberedskap, hållbar turism, kopplingen mellan kultur och natur samt bevarandeled utveckling.

Världsarv är unika platser och potentiell plattform för hållbar utveckling. Genom att ta fram strategiska planer för världsarven – management plans – som omfattar både vision och handling, möts lokala perspektiv med internationella, samt en lång rad aktörer, från boende och näringsliv till myndigheter och intresseorganisationer. Hur tar vi bäst hand om världsarven långsiktigt och genom delaktighet?



HANSESTADEN VISBY upptogs på FN:s världsarvslista av Unescos världsarvskommitté år 1995 som: "Ett synnerligen framstående exempel på en nordeuropeisk mur-omgärdad handelsstad som på ett unikt sätt bevarat sin stadsbild och sin synnerligen värdefulla bebyggelse, som till sin form och funktion klart uttrycker denna betydande mänskliga bosättning."

Stadens form och funktion från sent 1200-tal som en av de viktigaste Hansestäderna återspeglas i den välbevarade stadsmuren, gatunätet, kyrkoruinerna, de medeltida byggnaderna och stadsbilden. Under medeltiden spelade Visby en central roll i handeln i Östersjön och präglades av internationellt utbyte.

Visby är ett exempel på en traditionell mänsklig bosättning som överlevt och vidareutvecklats genom konstant anpassning och förhållning till medeltidens form och funktion. Den medeltida staden har bevarats och kompletterats med tydliga årsringar fram till nutid.

Dag 1 | Onsdag 23 maj

Plats: Almedalsbiblioteket, Cramérgatan 5

- 15.00 REGISTRERING I ALMEDALSbibliOTEKET
- 15.30 UTSTÄLLNING OCH FIKA I ALMEDALSbibliOTEKET
3 x utställning: Världsarv i Sverige, Unite4Heritage – Resor genom vårt ömtåliga kulturarv, forskning och studentarbeten.
Olle Jansson, rektorsråd, Uppsala universitet Campus Gotland.
Anna Karlström, lektor i kulturmiljövård, Uppsala universitet Campus Gotland, Studenter.
- 16.15 GUIDADE VANDRINGAR I VÄRLDSARVET
Världsarvsstaden Visby i ett hållbarhetsperspektiv.
Samling i Almedalsbibliotekets foajé.
- 19.00–21.00 MINGEL I ST:A KARINS RUIN OCH KLOSTERLÄNGAN,
STORA TORGET
Mat, dryck och underhållning.
Välkomsttal av Susanne Thedéen, Länsmuseum, Gotlands Museum.
Världsarv, förvaltning och vårdplan för St:a Karin.
Lena Flodin och Hélène Hanes, kulturarvsspecialister, Statens fastighetsverk.
Berättelser från Visby världsarv:
Frida Lindroth, GoGotland: Användandet av Visbys ruiner.
Fredrik Blomgren, projektsamordnare Världsarvsdagen för barn och ungdomar på Gotland: Projektet Världsarvet i skolan.
Björn Sundberg, verksamhetschef Medeltidsveckan på Gotland: Årets turistmål.
Magnus Olsson, verksamhetsledare Visby Centrum: Visbydagen.
Eva Backman, Visby Innerstadsföreningen: Att bo och leva i ett världsarv.

Dag 2 | Torsdag 24 maj

Plats: Clarion Hotel Wisby, Spegelsalen, Strandgatan 6

- 08.30 INTRODUKTION
Elene Negussie, världsarvssamordnare Hansestaden Visby /ordförande Världsarv i Sverige
- 08.50 ÖPPNINGSTAL
Lars Amréus, riksantikvarie.
Meit Fohlin, ordförande i regionstyrelsen, Region Gotland.
- 09.20 VIDEOHÄLSNING FRÅN UNESCO'S VÄRLDSARVSCENTER I PARIS
Isabelle Anatole-Gabriel, Chief Europe and North America Unit, World Heritage Centre, Unesco.
- 09.30 FIKA
- 10.00 KEYNOTES
Kulturen en drivkraft för hållbar utveckling.
Christer Gustafsson, professor i kulturvård, Uppsala universitet, Campus Gotland.
Klimatledarskap och lokal förankring av global klimatomställning.
Isak Stoddard, projektledare, Zennströms klimatprofessor, Uppsala universitet.
- 11.10 PRESENTATION AV LEDARNA FÖR WORKSHOPPARNA
Energiplanering och klimatanpassning.
Therese Sonehag, utredare Riksantikvarieämbetet.
Riskhantering och katastrofberedskap.
Erika Hedhammar, utredare Riksantikvarieämbetet.
Hållbar turism.
Maria Wikman utredare Riksantikvarieämbetet och Louise Hoffman Borgö, utredare Riksantikvarieämbetet.
Kultur och natur.
Lennart Nilsson, utredare Riksantikvarieämbetet.
Bevarandeledd utveckling.
Ulrika Mebus, byggnadsantikvarie Gotlands Museum, Elene Negussie, världsarvssamordnare Region Gotland.
- 11.50 LUNCH
Clarion Hotel Wisby.

- 13.15 WORKSHOPPAR
- 16.30 SAMMANFATTNING AV WORKSHOPPARNA
Hållbarhet i världsarven, en komplex fråga som kräver holistiska perspektiv: Presentation av slutsatser och framgångsfaktorer.
- 18.30 MOTTAGNING PÅ RESIDENSET, STRANDGATAN 1
Landshövding Cecilia Schelin Seidegård välkomnar och berättar om arbetet med Agenda 2030 och de globala målen på Gotland.
- 19.30 MIDDAG
Clarion Hotel Wisby.
Emilio Estrada och Gotlandsmusikens jazzgrupp.

Dag 3 | Fredag 25 maj

Plats: Clarion Hotel Wisby, Spegelsalen, Strandgatan 6

- 07.00–8.00 MOTION OCH MINDFULNESS
Guidad joggingtur i Världsarvsstaden Visby med Tomas Ängshammar och Thomas Zielinski. Samling utanför Clarion Hotel Wisby (max 20 pers., föränmälan).
Yoga i ruinen med Jörgen Renström i S:t Nicolai (max 40 pers., föränmälan).
- 09.00 NATIONELL VÄRLDSARVSSTRATEGI
Mathilda Fält Zaar, projektledare Riksantikvarieämbetet.
- 09.30 BESÖKSNÄRINGSUTREDNINGEN UTIFRÅN ETT VÄRLDSARVSPERSPEKTIV
Pernilla Nordström, strateg Länsstyrelsen i Stockholms län.
- 09.50 VIRTUAL HERITAGE – VAD VISUALISERING KAN TILLFÖRA ETT BESÖKSMÅL
Helena Hulth, VD Disir Productions och Daniel Löwenborg, Disir Productions och forskare vid institutionen för arkeologi och antik historia, Uppsala universitet.
- 10.10 FIKA
- 10.30 VÄRLDSARV I SVERIGES (VIS) FÖRENINGSMÖTE: STEG FÖR FRAMTIDEN
Mötet vänder sig främst till föreningen.
- 12.00 LUNCH
- 13.00 AVSLUTNING

Workshop 1

Energiplanering och klimatanpassning

Plats: Uppsala universitet Campus Gotland, sal B51.

Ledare: Therese Sonehag, Riksantikvarieämbetet.

Klimatförändringar har av Unesco pekats ut som ett av de främsta hoten mot världsarven globalt. Klimatanpassningsplaner och riskanalyser behöver göras och integreras i det strategiska världsarvsarbetet med vård- och underhållsplanering. Energiplanering är en viktig utgångspunkt för att begränsa klimatförändringarna. Den här workshoppen handlar om vikten av att arbeta med energiplanering och klimatanpassning i världsarv, metoder för arbetet samt olika fallstudier. Hur kan världsarv energiplaneras? Hur arbetar vi med risk- och sårbarhetsbedömningar för världsarven i ett förändrat klimat inom vård- och underhållsplanering? Hur går arbetet till, vilka är metoderna?

PRESENTATIONER

Forskningsprojektet deltagande riskanalys.

Centrum för miljö och klimatforskning, Lunds universitet.

Johanna Alkan Olsson, lektor och Sofie Linder, projektassistent.

Riskanalys i vård och underhållsplanering.

Therese Sonehag och Helen Simonsson, utredare Riksantikvarieämbetet.

Energiplanering i Visby innerstad.

Tor Broström, professor i kulturvård, Petra Eriksson, universitetsadjunkt i kulturvård och Anna Donarelli, projektassistent, Uppsala universitet Campus Gotland.

Klimatanpassning i världsarven: Exemplet Gammelstads kyrkstad.

Sara Vintén, samordnare Världsarvet Gammelstads kyrkstad, Luleå kommun.

Workshop 2

Riskhantering och katastrofberedskap

Plats: Riksantikvarieämbetet, hörsalen.

Ledare: Erika Hedhammar, Riksantikvarieämbetet.

Riskhantering och katastrofberedskap ingår alltmer i arbetet med att ta fram strategiska planer för världsarven. Vad finns det för risker i ett världsarv? Vad riskerar man att förlora? Hur kan olika delar av samhället samverka vid en brand, en översvämning eller en storm som innebär skador i ett världsarv? Det finns en rad olika dokument om risker och världsarv från exempelvis Unesco. Riskanalys ingår även i den periodiska rapporteringen för världsarven. Dessutom görs övergripande riskanalyser och planer för hur man hanterar olika händelser i samhället. Hur kopplas världsarven in i arbetet med regionala och lokala riskanalyser? I denna workshop ges korta presentationer från Riksantikvarieämbetet, samt aktörer på Region Gotland och Länsstyrelsen på Gotland.

Därefter följer diskussioner om hur vi kan dra nytta av varandra i arbetet med att identifiera risker och skapa en beredskap för att samverka vid händelser som berör ett världsarv.

PRESENTATIONER

Riksantikvarieämbetets arbete med risker och kulturarv.

Erika Hedhammar, utredare Riksantikvarieämbetet.

Hur kan en restvärdeledare bidra vid en katastrof i ett världsarv?

Kjell Lydänge, brandingenjör Brandskyddsföreningens restvärderäddning.

Hur kan räddningstjänsten bidra i en riskanalys och vid en katastrof i ett världsarv?

Per Wikberg, brandingenjör Region Gotland.

Länsstyrelsernas arbete med riskanalys och löpande tillsyn av världsarvet.

Mats Lagerqvist, försvarsdirektör Länsstyrelsen på Gotland och

Tor Sundberg, byggnadsantikvarie Länsstyrelsen på Gotland.

Workshop 3

Hållbar turism

Plats: Clarion Hotel Wisby, Erlanderska rummet.

Ledare: Maria Wikman, Riksantikvarieämbetet och Louise Hoffman Borgö, Riksantikvarieämbetet.

Aktörer inom både världsarv och turism har ett delat ansvar för världsarvens bevarande genom hållbar utveckling av turism. Vad innebär hållbar turism för världsarven i Sverige, vilka styrkor och svagheter finns och vad behöver vi för att komma vidare med strategiska planer för hållbar turism och besöksnäring? Hur arbetar vi för att ta fram en integrerad, hållbar besöksstrategi för världsarven med utgångspunkt från Unescos verktygslåda för hållbar turism vid världsarv (World Heritage Tourism Toolkit)? Hur etablerar man en 'baseline'? Nu finns guiderna översatta till svenska, till viss del anpassade till svenska förhållanden och i den här workshopen kommer vi ett steg längre i att använda verktygslådan och att diskutera utmaningar och erfarenheter med att jobba med hållbar turismutveckling i världsarven.

PRESENTATIONER

Pilotprojekt för samordnad världsarvs- och besöksnäringsutveckling, ett samarbete mellan Tillväxtverket och Riksantikvarieämbetet.

Ulrika Nisser, projektledare Tillväxtverket.

Praktisk tillämpning av Unescos verktygslåda och projektet "World Heritage Journeys".

Lena Johansson, utvärderare Riksantikvarieämbetet och Christina Staberg, samordnare Världsarvet Falun, Falun kommun.

UNESCOs Tourism and Visitor Management Assessment Tool.

Cecile Smith-Christiansen, VD World Heritage Catalyst.

Workshop 4

Kultur och naturarv

Plats: Riksantikvarieämbetet, hörsalen.

Ledare: Lennart Nilsson, Riksantikvarieämbetet.

Världsarvskonventionen handlar alltmer om att förstå kopplingar mellan kultur och natur och att hitta holistiska landskapsperspektiv som ett led i att uppnå hållbar utveckling. Men i praktiken finns ofta brist på kommunikation och samarbete mellan kulturmiljövård och naturvård och gränslinjen mellan humaniora och naturvetenskap har en lång tradition. I världsarv med främst kulturhistoriska värden glöms ofta området naturvärden bort och vice versa. Vi behöver hitta nya holistiska förhållningssättet inte minst av miljömässiga och ekonomiska skäl. Hur jobbar man tvärsektorielt i praktiken? Hur tar man tillvara på lokal och traditionell kunskap i omhändertagandet av världsarv och landskap generellt?

PRESENTATIONER

Naturvårdsverkets arbete med världsarv.

Anna von Sydow, nationalparkssamordnare Naturvårdsverket.

Laponiamodellen, helhetsperspektiv på landskap och vikten av traditionell kunskap.

Åsa Nordin Jonsson, verksamhetsledare Laponiatjuottjudus.

Visbys gröna kulturarv.

Eva Selin, antikvarie landskapsvård Gotlands Museum.

Workshop 5

Bevarandeled utveckling

Plats: Gotlands Museum, Sävesalen.

Ledare: Ulrika Mebus, Gotlands Museum och Elene Negussie, Region Gotland.

Kulturpolitiken lyfter fram vikten av att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. I praktiken används ofta begreppen bevara och utveckla som motpoler, men för världsarv handlar det om att utveckla utifrån de värden som ska bevaras. Exempelvis lyfter Unescos riktlinjer för världsarvsstäder fram vikten av att hantera förändringar utifrån ett holistiskt värdeperspektiv. Vad betyder bevarandeled utveckling? Hur går processen till, vem bestämmer? Och hur ser konsekvensanalys och långsiktigt ansvarstagande ut? Kan man tänja på gränserna för det etablerade och samtidigt bevara den ändliga resurs som både kultur och naturarv utgör? Som världsarvsplats finns ett löfte om att bevara värdena för all framtid, samtidigt som ju ingenting i tillvaron är konstant utan i ständig förändring i takt med att nya behov och förhållningssätt uppstår. Frågan är snarare vad som är utveckling, och vilka tidshorisonter man rör sig med.

PRESENTATIONER

Bevarandeled utveckling och historiskt urbant landskapsperspektiv.
Elene Negussie, världsarvssamordnare Region Gotland.

Tidlöshet och praktisk tillämpning: Only the Sky is the Limit.
Ulrika Mebus, byggnadsantikvarie Gotlands Museum.

Nyskapande utifrån kulturarvets förutsättningar.
Finn Larsen, arkitekt E+N Arkitekter.

Kulturkonsekvensbeskrivning (HIA) för Hansestaden Visby, utmaningar och möjligheter i stadsutveckling.
Christian Hegardt, stadsarkitektet Region Gotland.

Världsarv

Ett världsarv är ett av Unesco utsett kultur- eller naturminne, eller kombinerat kultur och naturminne, som är så värdefullt att det är en angelägenhet för hela mänskligheten att vårda och bevara för kommande generationer. Det är en plats eller miljö som på ett unikt sätt vittnar om jordens och människans historia. Världsarven, oberoende av var de är belägna, tillhör alla folk i världen.

Världsarvslistan uppkom genom *Konventionen om skydd för världens kultur och naturarv* – världsarvskonventionen – som antogs av Unescos generalkonferens i Paris 1972. Unesco, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, är FN:s organisation som arbetar för att skapa fred genom internationellt samarbete inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation/information.

Det finns drygt 1000 världsarv i hela världen, varav 15 i Sverige. Världsarven spänner över hela landet, från Laponia i norr till Örlogsstaden Karlskrona i söder.



PLANERINGSGRUPPEN FÖR NATIONELLT VÄRLDSARVSMÖTE I VISBY 2018

Region Gotland: Elene Negussie, Catarina Wallentin

Riksantikvarieämbetet: Erika Hedhammar, Lennart Nilsson, Christian Runeby, Therese Sonehag, Jan Turtinen, Maria Wikman

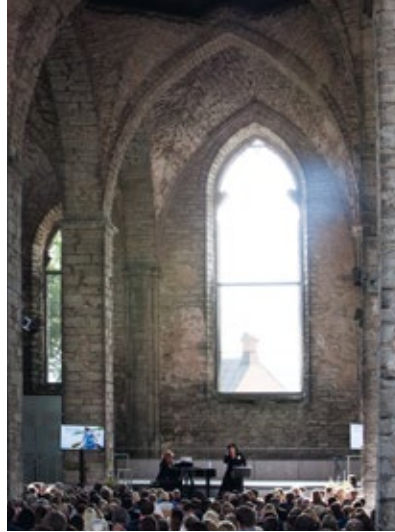
Länstyrelsen i Gotlands län: Louise Hoffman Borgö, Tor Sundberg

Gotlands Museum: Ulrika Mebus

Uppsala universitet Campus Gotland: Anna Karlström



1. Färjeterminalen
2. Uppsala universitet Campus Gotland
3. Almedalsbiblioteket
4. Residenset
5. Clarion Hotel Visby
6. Gotlands Museum
7. Strand Hotel Visby
8. St:a Karins ruin och klosterlängan
9. St Nicolai ruin (Kultudralen)



VÄRLDSARVSMÖTET I VISBY arrangeras av Region Gotland i samverkan med Världsarv i Sverige, Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelsen i Gotlands län, Gotlands Museum, Uppsala universitet Campus Gotland. I samarbete och genom sponsring av Europaåret för kulturarv 2018, ICOMOS Sverige, Svenska Unesco-rådet, Naturvårdsverket, Tillväxtverket, Statens fastighetsverk och Destination Gotland.

